فصلنامه علمي پژوهشي



مهندسی مکانیک جامدات

http://jsme.iaukhsh.ac.ir



تحلیل انتقال حرارت وابسته به زمان میکرولوله محتوی نانوسیال تحت شار حرارتی متغیر با زمان

محمد حسینی'*، میثم خالویی'، عباس زندی باغچه مریم" * نویسنده مسئول: hosseini@sirjantech.ac.ir

چکیدہ

در این مقاله تحلیل عددی جریان و انتقال حرارت وابسته به زمان میکرولوله محتوی نانوسیال در جریان آرام بررسی شده است. در این بررسی، انتقال حرارت جابهجایی نانوسیال و سیال پایه و تحلیل گذرا برای شار حرارتی متغیر با زمان، بهازای گام زمانی ^۴-۱۰ ثانیه بررسی شده است. مشاهده شد که با افزایش کسر حجمی نانوذره، قدرت پمپاژ نانوسیال و دمای حداکثر دیواره میکرولوله بهترتیب افزایش و کاهش ييدا مي كند. حداكثر دما سيال يايه (آب) ۳۰۵/۶ كلوين و براي نانوذره اكسيد آلومینیوم AF با کسر حجمی سه درصد، دمای حداکثر ۳۰۴/۲ کلوین می باشد. علاوهبراین نتایج نشان داد که استفاده از نانوسیال با وجود شار حرارتی پریودیک دارای مزیت انتقال حرارتی است. از سویی دیگر نتایج نشان میدهد که یارامترهای ذکر شده، تأثیر قابل توجهی در انتقال حرارت سیستم دارند. همچنین مشاهده گردید که با افزایش عدد رینولدز دمای حداکثر دیواره میکرولوله کاهش پیدا می کند. به-عنوان مثال، برای عدد رینولدز ۱۸۰، ۳۶۰ و ۷۲۰ دمای حداکثر بهتر تیب در ۳۰۷/۸ کلوین، ۳۰۴/۶ کلوین و ۳۰۲/۸ کلوین رخ میدهد. علاوه براین افزایش کسر حجمی نانوذره موجب کاهش در تغییرات دما می شود. همچنین نتایج حاصل از مدلسازي عددي با نتايج روابط تئوريک موجود که در تطابق خوبي با نتايج تجربي بودهاند، مقایسه شده است.

میکرولوله نانوسیال انتقال حرارت شار حرارتی متغیر با زمان.

تاريخ ارسال:	90/.4/19
تاريخ بازنگري:	90/.9/.9
تاريخ پذيرش:	90/+9/22

- ۱- استادیار، گروه مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی سیرجان، سیرجان، ایران
- ۲- کارشناس ارشد، گروه مهندسی مکانیک، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سیرجان، سیرجان، ایران
 - ۳- کارشناس ارشد، گروه مهندسی مکانیک، دانشگاه صنعتی سیرجان، سیرجان، ایران

Journal of

Solid Mechanics in Engineering

Journal of Solid Mechanics in Engineering

http://jsme.iaukhsh.ac.ir



Time Dependent Analysis of Micro-tube Conveying Nanofluids Under Time-Varying Heat Flux

Mohammad Hosseini^{1,*}, Meisam Khaloei², Abbas Zandi Baghche Maryam³

* Corresponding Author: hosseini@sirjantech.ac.ir

Abstract:	Key words:
In this paper the numerical analysis of flow and time dependent	Micro-tube
heat transfer of micro-tube conveying nanofluid in laminar flow is	Nanofluid
investigated. In this study, convection heat transfer of nanofluid	Heat transfer
and base fluid and transient analysis for time-varying heat flux for	Time-varying heat flux.
time step of 10 ⁻⁴ second are elucidated. It is observed that the	
pumping power of nanofluid flowing and the maximum	
temperature of micro-tube wall, respectively, is increased and	
decreased with increases in the volume fraction of nanoparticle.	
The maximum temperature of base fluid (water) is 305.6K and	
the maximum temperature is 304.2K for alumina oxide	
nanoparticle AF with volume fraction 3%. In addition, the results	
show that using nanofluid has the advantage of heat transfer	
despite periodic heat flux. However, the results show that these	
parameters are vital in investigation of the heat transfer of system.	
Also, It is obvious that the maximum temperature of micro-tube	
wall decreases with increase in the Reynolds number. For	
example, for Reynolds numbers 180, 360 and 720, the maximum	
temperatures occur at 307.8K, 304.6K and 302.8K, respectively.	
In addition, it is indicated that the variation of temperature	
decreases when the volume fraction of nanoparticles increases.	
Also the results of numerical modeling are compared with those	
available in literature and good agreement is observed.	

¹⁻ Assistant Professor, Department of Mechanical Engineering, Sirjan University of Technology, Sirjan, Iran

²⁻ M.Sc., Department of Mechanical Engineering, Sirjan Branch, Islamic Azad University, Sirjan, Iran

³⁻ M.Sc., Department of Mechanical Engineering, Sirjan University of Technology, Sirjan, Iran

۱- مقدمه

سیالات متداولی که در زمینه انتقال حرارت استفاده مى شوند، ضريب هدايت حرارتى پايينى دارند. ذرات جامد بهدلیل بالا بودن ضریب هدایتی شان با توزیع در سیال پایه، باعث افزایش ضریب هدایت حرارتی سیال می گردند. سیستمهای خنک کننده، یکی از مهمترین دغدغههای کارخانهها و صنایعی مانند میکروالکترونیک است. با پیشرفت فناوری در صنایعی مانند میکروالکترونیک که در مقیاس های زیر صد نانومتر در آنها عملیات های سریع و حجیم با سرعت های بسیار بالا (چند گیگا هرتز) اتفاق میافتد، استفاده از تجهیزات با توان و بار گرمایی بالا اهمیت بهسزایی پیدا می کند. بنابراین استفاده از سیستمهای خنک کننده پیشرفته و بهینه، کاری اجتنابناپذیر است. بهینهسازی سیستمهای انتقال گرمای موجود، در اکثر مواقع بهوسیله افزایش سطح آنها صورت می گیرد، که همواره باعث افزایش حجم و اندازه این دستگاهها می شود. لذا برای غلبه بر این مشکل، به خنک کننده های جدید و مؤثر نیاز است. جهت بهبود خواص انتقال حرارت سيالات متداول، دانشمندان از تعلیق ذرات ریز با ابعاد میکرومتر و میلیمتر در سیال استفاده کردند و برای سوسپانسیون حاصل نام میکروسیال را گذاشتند. این کار اولین بار توسط ماکسول [1] در سال ۱۸۸۱ انجام شد. استفاده از این ذرات، مشکلاتی از قبیل رسوبدهی، خوردگی اجزا، افت فشار اضافی و رفتار غیر نیوتنی را به همراه داشت. با ظهور فناوری نانو، امکان ساخت ذراتی با ابعاد نانومتر فراهم شد که از پخش این ذرات بسیار ریز در سیال پایه، نانو سیال تهیه شد. واژه نانو سیال ابتدا توسط ژانگ و چوی [۲] پیشنهاد شد و از آن پس تحقیقات متعددی در رابطه با نانوسیال انجام گرفت. مشخصههای انتقال حرارت جابهجایی نانوسیال آب-آلومینا جاری در لوله مسی، توسط ون و دینگ در سال ۲۰۰۴ بررسی شد و آنها دریافتند که با افزایش عدد رينولدز و كسر حجمي نانوذرات، ضريب انتقال حرارت جابهجایی افزایش مییابد [۳]. هریس و همکارانش در سالهای ۲۰۰۶ و ۲۰۰۷ ضریب انتقال حرارت نانوسیال

آب-آلومینا جاری در یک مجرا با دمای ثابت دیواره را اندازه گیری کردند. آنها دریافتند که با افزایش کسر حجمي نانوذرات، ضريب انتقال حرارت افزايش مي يابد [۴, مشخصه های جریان و انتقال حرارت جابه جایی نانوسیال آب–اکسید آلومینیوم در رژیم جریان آرام کاملاً توسعه یافته، در سال ۲۰۰۹، توسط هوانگ و همکارانش بررسی شد. آنها افت فشار و ضریب انتقال حرارت جابهجایی نانوسیالات آب–اکسید آلومینیوم جاری در سرتاسر لوله دایرهای تحت شار حرارتی ثابت در رژیم جریان آرام کاملاً توسعه یافته را بهصورت تجربی بهدست آوردند. نتایج تجربي آن ها براي ضريب اصطكاك در تطابق بسيار خوبي با رابطه تحلیلی دارسی بود. همچنین آنها نشان دادند که رابطه شاه در تطابق خوبی با نتایج تجربی آنها است [۶]. میر معصومی و بهزادمهردر سال ۲۰۰۸، جابهجایی ترکیبی نانوسيال آب–آلومينا را در ناحيه كاملاً توسعه يافته، به-صورت عددی مطالعه کردند. تحلیل آنها که شامل در نظر گرفتن مدل مخلوط دو فازی بود، این نتیجه را در برداشت که ضریب انتقال حرارت جابهجایی با کاهش قطر متوسط نانوذرات، به طور قابل ملاحظه اى افزايش مى يابد [٧]. مطالعه عددی انتقال حرارت جابهجایی اجباری و آرام نانوسیال آب – اکسید آلومینیوم در یک مجرا، توسط ایزدی و همکارانش در سال ۲۰۰۹ بررسی شد. ایشان همچنین نشان دادند که با افزایش کسر حجمی نانوذره، ضریب انتقال حرارت جابهجایی افزایش می یابد [۸]. در سال ۲۰۰۹، اثر اندازه ذره بر روی انتقال حرارت جابهجایی نانوسیال آب-اکسید آلومینیوم در ناحیه کاملاً توسعه یافته، توسط آنوب و همکارانش بررسی شد. مطالعه تجربی ایشان این نتایج مهم را دربرداشت که هر دو نانوسیال نسبت به سیال پایه، ویژگیهای انتقال حرارتی بهتری دارند و همچنین در ناحیه درحال توسعه، ضريب انتقال حرارت جابهجايي افزايش بیشتری نسبت به ناحیه کاملاً توسعه یافته دارد [۹]. مروجی و همکارانش در سال ۲۰۱۱، مدلسازی انتقال حرارت جابهجایی نانوسیال در ناحیه توسعه یافته لوله را با استفاده از ديناميك سيالات محاسباتي انجام دادند. ايشان اثر اندازه

بررسی شد. ایشان در تحقیق خود با استفاده از نرم افزار ديناميك سيالات محاسباتي فلوئنت بهبررسي انتقال حرارت و افت فشار پرداختند. ایشان یافتند که بهازای کسر حجمی ۳ درصد از نانوذره، بیشترین افزایش در عدد ناسلت در صورت بكار گیري نانوسیال محتوى نانوذره اكسید آلومینیوم و کمترین آن در صورت بکارگیری نانوسیال محتوی نانوذره اكسيدتيتانيوم پديد ميآيد [16]. بررسي انتقال حرارت جابجایی اجباری نانوسیالات در میکروکانال گرماگیر با استفاده از مدلهای دینامیک سیالات محاسباتی تک فاز و چند فاز توسط قاله و همکارانش انجام شد. ایشان از مدلهای تک فاز و دو فاز برای پیش بینی هيدروديناميكي و حرارتي نانوسيالات درون ميكروكانال گرماگیر استفاده کردند و یافتند که مدل دوفاز نسبت به تک فاز از دقت بیشتری برخوردار است [۱۶]. در سال ۲۰۱۶ مقایسه مدل های گوناگون برای بررسی انتقال حرارات نانوسیال اکسیدآلومینیوم در درون لوله حرارتی توسط بهرویانا و همکارانش انجام شد. کسر حجمی در نظر گرفته شده توسط ایشان ۱٬۶ درصد و عدد رینولدز ۱۶۰۰ بود. ایشان یافتند که مدل تک فاز غیر نیوتنی در پیش بینی عدد ناسلت نسبت به مدل تک فاز نیو تنی دقیق تر است [۱۷]. با توجه بهبررسیهای صورت گرفته، عمده کارهای انجام گرفته در زمینه نانوسیالات مربوط بهبررسی حالت پایا بوده و در مورد تحلیل وابسته به زمان کارهای بسیار اندکی یافت می شود. لذا در تحقیق کنونی تحلیل غیر دائم جریان و انتقال حرارت نانوسيالات تحت شار حرارتي متغير با زمان بهطور كامل مورد بحث و بررسي قرار گرفته است.

۲- مدلسازی عددی

۲-۱- روابط خواص ترموفيزيكي نانوسيالات

در این قسمت خواص ترموفیزیکی نانوسیالات شامل چگالی نانوسیالات، ظرفیت گرمایی ویژه نانوسیالات، ویسکوزیته نانوسیالات و هدایت حرارتی نانوسیالات بررسی میشود، که بهترتیب از روابط زیر محاسبه میشوند [1۸]:

$$\rho_{nf} = (1 - \Phi) \rho_{bf} + \Phi \rho_p \tag{1}$$

ذره روی ضریب انتقال حرارت جابهجایی را در محدوده عدد رينولدز ۵۰۰ تا ۲۵۰۰ بررسي كردند. ايشان همچنين براساس نتایج مدلسازی، برای پیش بینی عدد ناسلت رابطهای را ارائه کردند که در تطابق خوبی با نتایج تجربی قبلی بود [۱۰]. بزرگان و همکاران کاربرد نانوسیالات اتیلن گلیکول – اکسیدآلومینیوم بهعنوان سیال خنک کننده در مبدل حرارتی دو لولهای را بررسی کردند. محدوده کسر حجمي نانوذره مورد استفاده توسط ايشان • تا ٧ درصد بود. ایشان در تحقیق خود، علاوه بر اثبات اثر بخشی استفاده از نانوسیال در مبدل حرارتی دو لولهای، این موضوع را نیز بیان کردند که استفاده از نانو سیالات هزینه های یمیاژ را افزایش می دهد [11]. تحلیل عددی جابه جایی اجباری آرام و گذرا نانوسیال در مجراهای دایرهای در سال ۲۰۱۲، توسط اوزان سرت و همکارانش انجام شد. ایشان در این مطالعه عددی كه از نانوسيال آب-اكسيد آلومينيوم استفاده كردند، انتقال حرارت و جریان آرام و گذرا غیر قابل تراکم را در یک مجرا دایرهای، تحت تغییر در دمای دیواره و شار حرارتی دیواره مورد بررسی قرار دادند. ایشان نشان دادند که نانوسیالات نسبت به سیالات پایه، افزایش بیشتری را در ضريب انتقال حرارت جابهجايي ايجاد مي كنند [١٢]. حقیقی و همکارانش در سال ۲۰۱۳ کارایی خنک کاری نانوسیالات در لوله با قطر کوچک را مورد بررسی قرار دادند. ایشان افزایش انتقال حرارت در صورت بکارگیری نانوسیالات را مشاهده نمودند، ولی معتقد به افزایش افت فشار در صورت بکارگیری نانوسیالات نبودند [۱۳]. داور نژاد و همکارانش در سال ۲۰۱۴، در شبیهسازی دینامیک سیالات محاسباتی (CFD) خود که با استفاده از نرم افزار فلوئنت و گمبیت انجام دادند، اثر اندازه نانوذره را بر روی انتقال حرارت جابهجایی نانوسیال در ناحیه توسعه یافته، بررسی کردند. ایشان نتیجه گرفتند که با افزایش عدد رينولدز و كسر حجمي نانوذره، ضريب انتقال حرارت جابهجایی افزایش مییابد [۱۴]. در سال ۲۰۱۴ پیش بینی عددی مشخصههای انتقال حرارت نانوسیالات در درون مینی کانالها توسط ادیل و همکارانش در سال ۲۰۱۴

(A) $V(t) = V_{peak} .sin(\omega t)$ ω در رابطه بالا V_{peak} بیانگر ولتاژ حداکثر بر حسب ولت، ω ω کانس زاویه ای بر حسب رادیان بر ثانیه و t زمان بر حسب ثانیه است. رابطه بین ولتاژ و توان تحویل داده شده، به-صورت رابطه (۹) است [۲۰]:

$$P(t) = \frac{V^{2}(t)}{R}$$
(9)

که (P(t بیانگر توان لحظهای و R بیانگر مقاومت الکتریکی معادل مدار میباشد. با جایگزینی رابطه (۸) در معادله (۹)، معادله زیر حاصل می شود:

$$P(t) = C \mathrm{Sin}^2(\omega t) \tag{1}$$

که در رابطه فوق $\frac{V^2_{peak}}{R} = C$ در نظر گرفته شده است. چنانچه راندمان دستگاه الکترونیکی η باشد، لذا قسمتی از توان الکتریکی که تبدیل به حرارت می شود از رابطه زیر محاسبه می گردد:

$$q(t) = (1-\eta)P(t) = c_1 Sin^2(\omega t)$$
 (۱۱)
در رابطه فوق $C_1 = (1-\eta)C$ در نظر گرفته شده است. شار
حرارتی ناشی از عبور جریان متناوب از دستگاه
لکترونیکی، از رابطه (۱۲) بهدست می آید [۲۱]:

$$q''(t) = \frac{q(t)}{A} \tag{11}$$

در رابطه (۱۲) A برابر با سطحی است که برای دفع حرارت تولید شده، تعبیه شده است. با ترکیب روابط (۱۱) و (۱۲)، شار حرارتی ناشی از عبور جریان متناوب از رابطه زیر به-دست میآید:

$$q''(t) = c_2 \operatorname{Sin}^2(\omega t) \tag{19}$$

که با توجه به ثابت بودن A، $c_2 = \frac{c_1}{A}$ ضریبی ثابت می-باشد.

$$C_{p,nf} = \frac{\left(1 - \Phi\right)\rho_{bf}C_{p,bf} + \Phi\rho_{p}C_{p,p}}{\rho_{nf}}$$
(Y)

$$\mu_{nf} = \mu_{bf} \left(1 + a \, \Phi \right) \tag{(Y)}$$

$$K_{nf} = K_{bf} \left[\frac{K_{p} + 2K_{bf} - \frac{a}{1.25} \Phi \left(K_{bf} - K_{p} \right)}{K_{p} + 2K_{bf} + \frac{a}{2.5} \Phi \left(K_{bf} - K_{p} \right)} \right]$$
(*)

در روابط فوق ρ_{t} ، ρ_{t} و ρ_{t} به ترتیب بیانگر چگالی arPhi نانوسیال، چگالی سیال پایه و چگالی نانوذرات هستند و کسرحجمی نانوذرات است. همچنین C_{p.bf} ،C ر بەترتىب بيانگر ظرفىت حرارتى مۇثر نانوسيال، $C_{p,p}$ ظرفیت حرارتی ویژه سیال پایه و ظرفیت حرارتی ویژه نانوذرات هستند. در رابطه (۳) μ_{nf} و μ_{bf} بهترتیب ويسكوزيته نانوسيال و ويسكوزيته سيال پايه هستند. همچنين a عدد ثابتی است که وابسته به خواص سطحی، شکل و اندازه نانوذرات است. با استفاده از نتایج آزمایشگاهی چان و همکارانش [۱۹] مقدار a برای سه نانوذره اکسید آلومينيوم AR، AK و AF بهترتيب ۴/۹۴۰۷، ۳/۵۵۷۳ و ،K_{bf} (۴) محاسبه شده است. همچنین در رابطه (۴) ر ارتى سيال پايە، K_p و K_{nf} K_{nf} رارتى سيال پايە، K_p هدایت حرارتی نانوذره و هدایت حرارتی نانوسیال می-باشند. در جدول (۱) و جدول (۲) به ترتیب خواص سیالات پایه گوناگون و خواص فیزیکی نانوذرات اکسیدآلومینیوم نشان داده شده است.

۲-۲- فرمولاسيون مساله

در حالت غیردائم، جریان و انتقال حرارت نانوسیالات، با معادلههای پیوستگی، ممنتم و انرژی به تر تیب به شرح ذیل تشریح می شوند [۷]:

$$\nabla \cdot \left(\rho_{nf}V_{m}\right) = 0 \qquad (\Delta)$$

$$\nabla \left(\rho_{nf}V_{m}\right) + \frac{\partial}{\partial}\left(\rho_{N}V_{m}\right) = -\nabla n + \nabla \left(\mu_{N}\nabla V_{m}\right) \qquad (\Upsilon)$$

با توجه به اینکه تحقییق حاضر مربوط به انتقال حررت میکرو لوله تحت شار حرارتی متغیر با زمان میباشد لذا در این قسمت به استخراج رابطه شار حرارتی که بدلیل عبور جریان متناوب از مدارات الکترونیکی ایجاد میشود

ويسكوزيته	هدايت حرارتي	ظرفیت حرار تی	چگالی	سيال
$(\frac{\mathrm{kg}}{\mathrm{m.s}})$	$(\frac{W}{m.K})$	$(\frac{J}{kg. K})$	$(\frac{kg}{m^3})$	
•/••١••٣	• /۶	4182	٩٩٨/٢	آب مايع
·/·10V	·/YDY	2410	1111/4	اتيلن
				گيلكول
1/.9	•/140	1240	٨٨٩	روغن
_				موتور

جدول (١) خواص فيزيكي سيالات پايه

جدول (۲) خواص فیزیکی نانوذرات اکسید آلومینیوم [۱۱]

نانوذرات AF	نانوذرات AR	نانوذرات AK	اكسيد آلومينيوم
	شر کت ان⊣ی متريال	شرکت دگاسا	شركت سازنده
v	ft-tv	44	اندازه (nm)
میلەاي	كروى	كروى	شكل
آب دوست	آب دوست	آب گريز	سطح
٧۶۵	٧۶۵	٧۶۵	گرمای ویژہ (Lage K K)
***	۳۹۷۰	341.	چگالی (<u>kg</u> چگالی (
39	39	۳۶	هدایت حرارتی (W)

۳- شبیه سازی عددی

۳-۱- تولید هندسه و شبکه

برای تولید هندسه میکرولوله به قطر ۱۵۰ میکرومتر و طول ۳۰ میلیمتر که میتواند برای عملیات خنک کاری از تجهیزات ریز الکترونیکی مورد استفاده قرار بگیرد، از نرم افزار پیش پردازشگر گمبیت (Gambit) استفاده شده است. گمبیت یک نرم افزار یکپارچه جامع پیش پردازشگر برای تعلیلهای دینامیک سیالات محاسباتی است. با توجه به تقارن محوری که در مسئله وجود دارد، هندسه دوبعدی در نظر گرفته شده است. پس از تولید هندسه، شبکه بندی میدان حل با استفاده از المانهای چهار ضلعی و به صورت سازمان یافته انجام شده است. به دلیل اینکه گرادیانهای شدید سرعت در دیواره میکرولوله رخ می دهند، لذا از یک شبکه غیر یکنواخت با ضریب غیر یکنواختی ۱/۱ جهت ریز کردن شبکه در نزدیکی دیواره استفاده شده است. شرایط

مرزی اعمال شده شامل شرط مرزی ورودی سرعت، شرط مرزی خروجی فشار و شرط مرزی دیواره بالایی میباشند. ضمن اینکه بهدلیل وجود تقارن محوری در هندسه مفروض، بهدلیل کاهش هزینههای محاسباتی، مرز محور به مرز پایین میکرولوله اختصاص مییابد، که بدین ترتیب تنها نیمی از مسئله در نرم افزار مورد تحلیل قرار می گیرد. در شکل (۱) شماتیکی از هندسه دوبعدی میکرولوله بههمراه شرایط مرزی نشان داده شده است. همچنین شکل (۲) شبکه ایجاد شده در نرم افزار گمبیت را نشان میدهد.

۲-۲- تأیید کار عددی انجام شده

در این قسمت بهبررسی استقلال نتایج از شبکه ایجاد شده و همچنین تایید نتایج عددی استخراج شده با مقایسه با پژوهش های دیگر در این زمینه پرداخته شده است. بهمنظور بررسی استقلال نتایج از شبکه ایجاد شده، شبکه مورد نظر در ۷ مرحله ریز شده است و شبکهای که با ریزتر کردن آن تغییری در نتایج حاصل ایجاد نشده، به عنوان شبکه منتخب برای محاسبات در نظر گرفته شده است. در کلیه موارد انجام شده در این قسمت و قسمتهای دیگر، مگر در مواردی که اشاره شده باشد، سیال مورد نظر آب مایع و سرعت ورودی سیال ۳ متر بر ثانیه و یکنواخت انتخاب شده است و دمای ورودی سیال به میکرولوله ۸۱/۸۹ درجه است و دمای در نظر گرفته شده است. همچنین شار حرارتی اتمسفر در نظر گرفته شده است. همچنین شار حرارتی اعمال شده به دیوارههای میکرولوله ۲۰۰۰۰ وات بر متر

شکل (۳) استقلال نتایج از شبکه را برای ضریب اصطکاک دارسی نشان میدهد. همان گونه که در شکل (۳) نشان داده شده است، با افزایش تعداد نودهای شبکه از ۲۲۴۶۴ نود، تغییر بسیار کمی در نتایج ضریب اصطکاک در ناحیه کاملاً توسعه یافته مشاهده می شود، لذا شبکه منتخب شبکهای متشکل از ۲۲۴۶۴ نود می باشد.



شکل (۲) شبکه ایجاد شده در نرم افزارگمبیت همچنین برای تأیید کار گذرا انجام شده به دلیل نبود مورد تجربی مشابه، از مقایسه عدد ناسلت موضعی حالت پایا با نتایج رابطه شاه و همکارانش [۲۲, ۲۳] که در تطابق خوبی با نتایج تجربی [۶] بوده است، استفاده شده است. رابطه با نتایج تجربی [۶] بوده است، استفاده شده است. رابطه این رابطه جهت مقایسه نتایج استفاده شده است. (۱۴)

$$1.302x_{*}^{-\frac{1}{3}} - 1 \qquad x_{*} < 0.0005$$

$$1.302x_{*}^{-\frac{1}{3}} - 0.5 \qquad 0.00005 < x_{*} < 0.0015$$

$$4.364 + 8.68(10^{3}x_{*})^{-0.506} exp(-41x_{*}) \qquad x_{*} > 0.001$$

$$Nu_{x} = \frac{h(x)d}{k}, \quad x_{*} = \left[\frac{\frac{x}{d}}{Re_{d} \cdot Pr}\right]$$
(10)

در رابطه فوق ، *Re*_ar به ترتیب بیانگر اعداد بدون بعد پرانتل و رینولدز هستند. شکل (۴) مقایسه نتایج حاصل از شبیه سازی عددی کار کنونی را با نتایج رابطه شاه و همکاران [۲۲, ۲۳] نشان می دهد. همان گونه که در شکل (۴) ملاحظه می شود، تطابق بسیار خوبی بین نتایج عددی و نتایج رابطه شاه و همکاران [۲۲, ۲۳] با درصد اختلاف کمتر از ۱ درصد وجود دارد. در ورودی میکرولوله، ضریب انتقال حرارت جابه جایی در ورودی میکرولوله، ضریب ضریب انتقال حرارت جابه جایی در ورودی میکرولوله را می توان کوچک بودن لایه مرزی در این ناحیه دانست و به تدریج در طول میکرولوله که گرادیان دما بیشتر می شود، ضریب انتقال حرارت جابه جایی کاهش پیدا می کند و

شرایط توسعه یافتگی حرارتی که در آن عدد ناسلت در حدود ۴٬۳۶ است، برقرار میشود.

٤- نتایج عددی و بحث

٤-١- تحليل وابسته به زمان با شار حررتي ثابت

در شکل (۵) نمودار سرعت حداکثر بر حسب زمان برای نانوسیال با نانوذرات اکسید آلومینیوم با کسرهای حجمی مختلف نشان داده شده است. همان گونه که در شکل (۵) نشان داده شده است، اختلاف زیادی بین نانوسیال و سیال پایه در رسیدن به حداکثر سرعت حالت پایا وجود ندارد. در این شکل نتایج نشان می دهد که سرعت حالت پایا نانوسیال با کسرهای حجمی مختلف تقریبا در سرعت ۵/۹۸ متر بر ثانیه رخ می دهد.





شکل (۴) مقایسه عدد ناسلت موضعی کار کنونی با مراجع [۲۳, ۲۳]

در شکل(۶) نمودار فشار حداکثر بر حسب زمان برای سیال پایه و نانوسیال با کسرهای حجمی مختلف نشان داده شده است. با توجه به شکل (۶) مشاهده می شودکه نانوسیال نسبت به سیال پایه، زودتر به فشار حداکثر حالت پایا می رسد و با افزایش کسر حجمی نانوذره این روند سرعت

می بخشد، ولی همان گونه که در شکل (۶) مشخص است، فشار حداکثر در شرایط استفاده از نانوسیال نسبت به سیال پایه، بیشتر است و در نتیجه به کارگیری نانوسیال باعث افزایش افت فشار اضافی در سیستم می شود. در این شکل نتایج برای سیال پایه با گذشت زمان تا فشار ۲۳۸ کیلوپاسکال روندی کاهشی و بعد از آن روندی ثابت را دارد، در صورتی که برای نانوسیال با کسر حجمی ۳ درصد این روند نزولی تا فشار حداکثر ۲۹۵ کیلوپاسکال ادامه دارد.



(۱۳) با ضریب $\frac{w}{m^2} = 100000 = c_2$ استفاده شده است. همچنین در این تحقیق فرکانس زاویهای همچنین در این تحقیق فرکانس زاویهای $\omega = 100\pi \left(\frac{rad}{s}\right)$ بهبررسی اثر کسر حجمی بر دمای حداکثر با اعمال شار حرارتی متغیر با زمان پرداخته شده است. همان گونه که در شکل (۷) مشخص است، حالت گذرای ابتدایی دارای دمای

کمتری نسبت به حالت نوسانی و منظم ایجاد شده است. استفاده از نانوسیالات باعث کاهش اختلاف حد بالایی نوسانات دمایی با حد پایین این نوسانات میشود و با افزایش کسر حجمی نانوذره، این اختلاف کاهش پیدا می کند. همچنین مشخص شد که حداکثر دما برای سیال یایه دمای ۳۰۵/۶ کلوین و برای کسر حجمی ۳ درصد ۳۰۴/۲ کلوین می باشد. به منظور بررسی اثر عدد رینولدز بر دمای حداکثر دیواره میکرولوله تحت شار حرارتی متغیر با زمان از نانوسیال آب- اکسید آلومینیوم A با کسر حجمی دو درصد استفاده شده است و نتایج در شکل (۸) بیان شده است. همانگونه که در شکل (۸) دیده می شود با افزایش عدد رینولدز دمای حداکثر دیواره میکرولوله کاهش پیدا می کند. دلیل این امر را می توان افزایش یافتن ضریب انتقال حرارت جابهجایی با افزایش عدد رینولدز بیان کرد، به-طوری که در عدد رینولدز ۱۸۰ دمای حداکثر ۳۰۷/۸ کلوین، در رینولدز ۳۶۰ دمای حداکثر ۳۰۴/۶ کلوین و در رينولدز ۷۲۰ دماي ۳۰۲/۸ کلوين مي باشد.



به منظور بررسی اثر نوع نانوذره بر دمای حداکثر دیواره میکرولوله، از نانوسیال محتوی سیال پایه آب و نانوذرات اکسیدآلومینیوم AR،AF و AK با کسر حجمی دو درصد استفاده شده است. همان گونه که در شکل (۹) مشاهده می شود نانوسیالات محتوی نانوذره اکسیدآلومینیوم AF دارای کمترین دمای حداکثر دیواره و نانوسیال محتوی نانوذره اکسیدآلومینیوم AR بیشترین دمای حداکثر را داراست. دلیل این امر را میتوان هدایت حرارتی بیشتر نانوسیال محتوی نانوذره اکسیدآلومینیوم AF دانست که نانوسیال محتوی نانوذره اکسیدآلومینیوم AF دانست که نانوسیال محتوی نانوذره اکسیدآلومینیوم AF دانست که مریب انتقال حرارت جابه جایی را افزایش می دهد. مطابق نانوسیال محتوی نانوذره اکسیدآلومینیوم AF مقدار ۳۰۵/۳ کلوین، برای اکسیدآلومینیوم AF مقدار ۳۰۵/۳ کلوین و برای اکسیدآلومینیوم AF مقدار ۳۰۶/۶ کلوین را

به منظور بررسی اثر سیال پایه بر دمای حداکثر دیواره میکرولوله تحت شار حرارتی متغیر با زمان از نانوسیالات محتوی نانوذره اکسیدآلومینیوم AF با کسر حجمی دو درصد و سیالات پایه آب، اتیلن گلیکول و روغن موتور استفاده شده است. در شکل (۱۰) بهبررسی اثر نوع سیال پایه بر دمای حداکثر دیواره میکرولوله تحت شار حرارتی متغیر با زمان پرداخته شده است. همان گونه که در شکل (۱۰) پایه آب، کمترین دمای حداکثر دیواره میکرولوله و در صورت استفاده از نانوسیال محتوی سیال پایه آب، کمترین دمای حداکثر دیواره میکرولوله و در مورت استفاده از سیال پایه روغن موتور بیشترین دمای می توان هدایت حرارتی بیشتر نانوسیال محتوی سیال پایه آب دانست که ضریب انتقال حرارت جابه جایی را افزایش می دهد.

بهمنظور بررسی اثر ترم تلفات لزجت بر دمای حداکثر دیواره میکرولوله تحت شار حرارتی متغیر با زمان از نانوسیال روغن موتور– اکسیدآلومینیوم AF با کسر حجمی دو درصد استفاده شده است. در شکل (۱۱) بررسی اثر ترم تلفات لزجت بر دمای حداکثر دیواره میکرولوله تحت شار حرارتی متغیر با زمان پرداخته شده است. در این شکل،

V.D.T مخفف ترم تلفات لزجت است. در این شکل مشاهده می شود که اختلاف دمای حداکثر در حالت با در نظر گرفتن اثر ترم تلفات لزجت نسبت به حالت بدون اثر ترم تلفات لزجت مقدار ۵۸/۶ کلوین را دارد، که مقدار قابل توجهی می باشد. همان گونه که در شکل (۱۱) دیده می شود در صورت اعمال ترم تلفات لزجت تغییر زیادی در دمای حداکثر دیواره میکرولوله پدید می آید، که این امر به دلیل ویسکوزیته بالای نانوسیال محتوی روغن موتور و باریک بودن هندسه میکرولوله در نظر گرفته شده است.



به منظور بررسی لزوم در نظر گرفتن شار حرارتی متغیر با زمان، به مقایسه دمای حداکثر دیواره میکرولوله در شرایط اعمال شار حرارتی متغیر با زمان و شرایط اعمال شار حرارتی میانگین ۵۰۰۰۰ وات بر متر مربع در شکل (۱۲) پرداخته شده است. در این نانوسیال آب– اکسیدآلومینیوم AF با کسر حجمی دو درصد در نظر گرفته شده است. همانگونه که در شکل (۱۲) دیده می شود، در نظر گرفتن شار حرارتی متغیر با زمان باعث بر آورد دقیقتری از دمای میکرولوله می شود. همچنین با توجه به شکل ملاحظه می-شود که در حالت شار حرارتی ثابت در زمان ۱۷۱۰، ثانیه دما به حالت پایای ۳۰۳/۴ کلوین می رسد، در صورتی که در حالت شار حرارتی وابسته به زمان دمای حداکثر ۳۰۴/۶ کلوین است.



به منظور بررسی اثر فرکانس نوسانات شار حرارتی بر دمای حداکثر دیواره میکرولوله، نتایج در شکل (۱۳) بررسی شده است. در این شکل مقادیر فرکانس نوسانات ۵۰،۰۰ و ۶۰ هرتز در نظر گرفته شده است. نانوسیال جاری در میکرولوله آب–اکسیدآلومینیوم AF با کسر حجمی ۲ درصد است. همان گونه که در شکل (۱۳) مشاهده میشود، در ابتدا افزایش فرکانس، تغییرات محسوسی در دمای حداکثر ایجاد می کند ولی به تدریج با گذشت زمان، تغییرات حداکثر دما نسبت به تغییر فرکانس تغییر قابل توجه ای ندارد، اگرچه زمان رسیدن به دمای حداکثر به از ای سه فرکانس متفاوت است، به طوری که در فرکانس ۴۰ هرتز در زمان ۲۰۲۰ ثانیه به دمای حداکثر می رسد، همچنین در فرکانس ۵۰

هرتز در زمان ۱۶۴ ۰/۰ ثانیه و در فرکانس ۶۰ هرتز در زمان ۰/۰۳۰۴ ثانیه دمای حداکثر رخ میدهد.

در شکل (۱۴) بهبررسی اثر کسر حجمی نانوذره بر نرخ انتقال حرارت کل با وجود شار حرارتی متغیر با زمان در دیواره میکرولوله پرداخته شده است. همان گونه که در شکل (۱۴) نشان داده شده است، افزایش کسر حجمی نانوذره تأثیر زیادی بر نرخ انتقال حرارت کل نانوسیال درون میکرولوله تحت شار حرارتی متغیر با زمان ندارد. علاوه براین در زمان ۲۰۰۴ ثانیه حداکثر نرخ انتقال حرارت کل برای کسر حجمی مختلف رخ میدهد که این مقدار برای سیال پایه (آب) مقدار ۱/۲۲۱ وات و برای کسر حجمی ۳ درصد مقدار ۱/۱۹۲ وات میباشد.



در شکل (۱۵) بهبررسی اثر نوع سیال پایه بر نرخ انتقال حرارت کل پرداخته شده است. نانوسیالات محتوی نانوذره اکسیدآلومینیوم AF با کسر حجمی دو درصد و سیالات پایه آب، اتیلن گلیکول و روغن موتور در نظر گرفته شده است. همان گونه که در شکل (۱۵) نشان داده شده است، در ابتدا نوع سیال پایه بر نرخ انتقال حرارت کل نانوسیال تأثیر گذار است، ولی با گذشت زمان تفاوتی بین سه نانوسیال محتوی سیالات پایه گوناگون دیده نمی شود. در این شکل حداکثر مقدار انتقال حرارت کل برای روغن موتور ۲/۶۵۲ وات است. افزایش پیدا می کند. از میان پارامترهای فشار و سرعت، فشار زودتر به حالت پایا میرسد. دما به تدریج با افزایش زمان، به حالت منظم و پریودیک میرسد. با افزایش کسر حجمی نانوذره، دمای حداکثر دیواره میکرولوله کاهش پیدا می کند. دانستن رفتار حرارتی سیستم به شار حرارتی متغیر با می کند. دانستن رفتار حرارتی سیستم به شار حرارتی متغیر با می کند. دانستن رفتار حرارتی سیستم و میکرولوله کاهش می کند. دانستن رفتار حرارتی سیستم و میکرولوله کاه مدارات الکترونیکی ایجاد می شود، در طراحی مبدلهای حرارتی کاربرد دارد و باعث کاهش هزینههای ساخت و طراحی بهینه می شود.

مراجع:

- [1] J. C. Maxwell, A treatise on electricity and magnetism: Clarendon press, Oxford, 1881.
- [2] S. P. Jang, S. U. Choi, Role of Brownian motion in the enhanced thermal conductivity of nanofluids, *Applied physics letters*, Vol. 84, No. 21, pp. 4316-4318, 2004.
- [3] D. Wen, Y. Ding, Experimental investigation into convective heat transfer of nanofluids at the entrance region under laminar flow conditions, *International journal of heat and mass transfer*, Vol. 47, No. 24, pp. 5181-5188, 2004.
- [4] S. Z. Heris, S. G. Etemad, M. N. Esfahany, Experimental investigation of oxide nanofluids laminar flow convective heat transfer, *International Communications in Heat and Mass Transfer*, Vol. 33, No. 4, pp. 529-535, 2006.
- [5] S. Z. Heris, M. N. Esfahany, G. Etemad, Numerical investigation of nanofluid laminar convective heat transfer through a circular tube, *Numerical Heat Transfer*, *Part A: Applications*, Vol. 52, No. 11, pp. 1043-1058, 2007.
- [6] K. S. Hwang, S. P. Jang, S. U. Choi, Flow and convective heat transfer characteristics of water-based Al 2 O 3 nanofluids in fully developed laminar flow regime, *International journal of heat and mass transfer*, Vol. 52, No. 1, pp. 193-199, 2009.
- [7] S. Mirmasoumi, A. Behzadmehr, Effect of nanoparticles mean diameter on mixed convection heat transfer of a nanofluid in a horizontal tube, *International journal of heat and fluid flow*, Vol. 29, No. 2, pp. 557-566, 2008.



٥- نتیجه گیری

در این تحقیق با استفاده از نرم افزار دینامیک سیالات محاسباتی فلوئنت، جریان و انتقال حرارت غیر پایا نانوسیالات شامل سیالات پایه آب، اتیلن گلیکول و روغن موتور و نانوذرات اکسیدآلومینیوم AF، AR و AK جاری ناشی از عبور جریان متناوب از مدارات الکترونیکی، به-صورت کامل تحلیل شده است. در مورد سرعت حالت گذرا، تفاوت چشمگیری بین نانوسیال و سیال پایه تشخیص داده نشد، ولی در مورد فشار، تفاوت قابل ملاحظهای بین نانوسیال و سیال پایه در رسیدن به حالت پایا وجود دارد و میرسند، ولی فشار حداکثر نانوسیال نسبت به سیال پایه بیشتر است و این خود بیانگر نیاز به قدرت پمپاژ بیشتر برای راندن نانوسیال درطول میکرولوله است. با افزایش کسر حجمی نانوذره، قدرت مورد نیاز برای پیماژ نانوسیال

- [17] I. Behroyan, S. M. Vanaki, P. Ganesan, R. Saidur, A comprehensive comparison of various CFD models for convective heat transfer of Al2O3 nanofluid inside a heated tube, *International Communications in Heat and Mass Transfer*, Vol. 70, pp. 27-37, 2016.
- [18] B. Ghasemi, S. Aminossadati, Natural convection heat transfer in an inclined enclosure filled with a water-CuO nanofluid, *Numerical Heat Transfer, Part* A: Applications, Vol. 55, No. 8, pp. 807-823, 2009.
- [19] B.-H. Chun, H. U. Kang, S. H. Kim, Effect of alumina nanoparticles in the fluid on heat transfer in double-pipe heat exchanger system, *Korean Journal of Chemical Engineering*, Vol. 25, No. 5, pp. 966-971, 2008.
- [20] T. L. Bergman, F. P. Incropera, Introduction to heat transfer: John Wiley & Sons, New York, 2011.
- [21] A. R. Hambley, N. Kumar, A. R. Kulkarni, *Electrical engineering: principles and applications*: Pearson Prentice Hall, New York, 2008.
- [22] R. K. Shah, A. L. London, *Laminar flow* forced convection in ducts: a source book for compact heat exchanger analytical data: Academic press, 2014.
- [23] R. K. Shah, M. Bhatti, Laminar convective heat transfer in ducts, *Handbook of single-phase convective heat transfer*, Vol. 3, 1987.

- [8] M. Izadi, A. Behzadmehr, D. Jalali-Vahida, Numerical study of developing laminar forced convection of a nanofluid in an annulus, *International journal of thermal sciences*, Vol. 48, No. 11, pp. 2119-2129, 2009.
- [9] K. Anoop, T. Sundararajan, S. K. Das, Effect of particle size on the convective heat transfer in nanofluid in the developing region, *International journal* of heat and mass transfer, Vol. 52, No. 9, pp. 2189-2195, 2009.
- [10] M. K. Moraveji, M. Darabi, S. M. H. Haddad, R. Davarnejad, Modeling of convective heat transfer of a nanofluid in the developing region of tube flow with computational fluid dynamics, *International Communications in Heat and Mass Transfer*, Vol. 38, No. 9, pp. 1291-1295, 2011.

```
[۱۱] ن. بزرگان، پ. ف. بزرگان، بررسی کاربرد نانو سیالات اتیلن
```

```
گلیکول-کسید آلومینیوم به عنوان سیال خنک کننده در
```

مبدل حرارتی دو لوله ای، *مهندسی مکانیک مدرس*، جلد

۱۱، شماره ۳، صفحه ۷۵–۸۴، ۱۳۹۰

- [12] İ. O. Sert, N. Sezer-Uzol, S. Kakaç, Numerical analysis of transient laminar forced convection of nanofluids in circular ducts, *Heat and Mass Transfer*, Vol. 49, No. 10, pp. 1405-1417, 2013.
- [13] E. B. Haghighi, M. Saleemi, N. Nikkam, Z. Anwar, I. Lumbreras, M. Behi, S. A. Mirmohammadi, H. Poth, R. Khodabandeh, M. S. Toprak, Cooling performance of nanofluids in a small diameter tube, *Experimental Thermal and Fluid Science*, Vol. 49, pp. 114-122, 2013.
- [14] R. Davarnejad, S. Barati, M. Kooshki, CFD simulation of the effect of particle size on the nanofluids convective heat transfer in the developed region in a circular tube, *SpringerPlus*, Vol. 2, No. 1, pp. 192, 2013.
- [15] A. Adil, S. Gupta, P. Ghosh, Numerical prediction of heat transfer characteristics of nanofluids in a minichannel flow, *Journal of Energy*, Vol. 2014, No. 1, pp. 1-7, 2014.
- [16] Z. Y. Ghale, M. Haghshenasfard, M. N. Esfahany, Investigation of nanofluids heat transfer in a ribbed microchannel heat sink using single-phase and multiphase CFD models, *International Communications in Heat and Mass Transfer*, Vol. 68, pp. 122-129, 2015.